

Porabje

Tednik Slovencev na Madžarskem • Monošter, 16. oktobra 2025 • Leto 35, št. 42

KO ZORIJO JABOLKA, ZORIJO TUDI PRIJATELJSTVA

MONOŠTRSKI FORUM ...
stran 3

OKO BESEDE V PORABJU
stran 6-7

VEJ PA ZDAJ SEM MLADI BIJO
stran 8

KO ZORIJO JABOLKA, ZORIJO TUDI PRIJATELJSTVA

Na dvorišču Kulturnega doma na Gornjem Seniku – čeprav bi se morali dobiti na Slovenski vzorčni kmetiji, a je malce deževalo – je prejšnji teden zašlo po jabolčnem zavitek

asistentka slovenskega jezika deluje v porabskih vrtcih skupaj s sodelavkama Laro Tivold in Nino Orban.

Otroci so dan začeli z »jabolčno telovadbo«, se raz-

kulinarične delavnice in z lastnimi rokami spekli pravi jabolčni zavitek, kar je bila za marsikaterega otroka čisto nova izkušnja.

Že tedne smo komaj čakali

Da se otroci dogodka vsako leto iskreno veselijo, potrjuje tudi Krisztina Gyécsek Zsóks, vzgojiteljica v vrtcu v Monoštru.

»Že več tednov smo govorili o tem, učili smo se pesmice o jabolkih, spoznavali okuse in barve. Letos so bili še posebno navdušeni, ker so vedeli, da bodo prvič sami pekli jabolčni zavitek. Doma mnogi tega ne počnejo, zato so z velikim zanimanjem valjali testo in rezali jabolka,« je povedala.

Jutranja telovadba

ku, zaslišali so se pesmice in otroški direndaj. Že tretje leto zapored so namreč pripravili dogodek z naslovom Ko zorijo jabolka, namenjen povezovanju otrok iz Porabja in Slovenije, učenju in ohranjanju slovenskega jezika in – ne nazadnje – zabavi in druženju.

Dogodek, ki ga pripravlja Zveza Slovencev na Madžarskem skupaj s Slovensko vzorčno kmetijo in slovenskim ministrstvom za vzgojo in izobraževanje, je, kot pravijo organizatorji, več kot le praznik jeseni. Je praznik slovenske besede, prijateljstva in povezanosti.

Dan, poln pesmi, igre in jabolk

»Namen dogodka je druženje vseh porabskih otrok in nas strokovnih delavk, hkrati pa tudi krepitev vezi med Slovenijo in Porabjem,« je povedala Romana Trafela, vzgojiteljica iz Slovenije, ki kot

gibali in nasmejali, sledil je tradicionalni slovenski zajtrk, nato pa še kulturni program, kjer so deklami-

Na kulinarični delavnici so pripravljali jabolčni zavitek.

rali in peli v slovenščini.

»Na delavnicah so otroci izdelovali jabolka v barvi svoje skupine, z njimi pa smo okrasili naše drevo povezovanja, simbol prijateljstva med nami,« je povedala Trafelova.

Nekateri so se udeležili

ga pomena. »Začnemo s preprostimi temami; pozdravi, barvami, hrano, živalmi. Veliko uporabljamo slike, igre in pesmi,« pravi Romana Trafela.

Otroci nove besede hitro usvojijo. »Starši mi večkrat povedo, da doma štejejo

ali pojejo po slovensko. To je tisto, kar šteje, da se

jektu kulturne izmenjave.

»Takšni dogodki so neprecenljivi. Otroci spoznava jo porabsko kulturo, utrjujejo slovenski jezik in ob tem sklepajo nova prijateljstva. To niso le enodnevna srečanja, temveč izkušnje, ki ostanejo,« je povedala Horvat Anželjeva. Dopoldne so končali s skupnim okraševanjem velikega drevesa prijateljstva, ki so ga napolnila

Pred kulturnim programom je malčke pozdravila predsednica Zveze Slovencev na Madžarskem Andrea Kovacs.

jezik prenaša naprej,« je vesela Trafelova.

rdeča, zelena in rumena jabolka, vsako z imenom otroka, ki ga je ustvaril.

»Naše vezi zorijo kot jabolka,« pravijo vzgojiteljice, »počasi, a z ljubeznijo in toplino.«

Več kot praznik jeseni

Ko zorijo jabolka tako ni le dogodek o sadju, temveč zgodba o ohranjanju jezika, kulturnih korenin in prijateljstva med otroki z obeh strani meje.

V svetu, kjer je mejá pogosto preveč, ta dogodek dokazuje, da so meje najlepše, ko jih presegamo z nasmehom, pesmijo in – skupnim pečenjem jabolčnega zavitka.

Vida Toš

Slovenska beseda, most med otroki

V Porabju deluje štirje vrtci s slovenskimi skupinami: v Monoštru, na Gornjem Seniku, v Števanovcih in Andovcih.

Otroci tja pogosto prihajajo brez znanja slovenščine, zato je delo vzgojiteljic asistentk ključne-

Na ustvarjalnih delavnicah so otroci izdelovali jabolka.

Naj drevo prijateljstva raste

Iz Slovenije so na Gornji Senik prispeli tudi otroci iz vrtca Gozdiček iz Murske Sobote, skupaj z vzgojiteljico Adrijano Horvat Anželj, ki že več let sodeluje tudi pri čezmejnem pro-

Monoštrski forum – prostor, kjer sodelovanje prinaša prihodnost

Minuli teden se je v hotelu Lipa v Monoštru spet pisala zgodovina. Gre za posebno idejo, idejo o skupnem pogledu čez mejo. To namreč ne le načrtujejo, ampak

stjo, pomeni, da ga okolje čuti kot pomembnega. Takšne izmenjave dobrih praks so temelj za snovanje ukrepov, ki imajo resnične učinke.”

tev, ki povezuje naravne danosti Rabe z novimi oblikami nastanitve in spodbuja razvoj malega turizma.

Lendavska knjižnica, ki povezuje jezike in ljudi

Drugi projekt poteka v Lendavi, kjer obnavljajo stavbo lendavske knjižnice, eno ključnih kulturnih ustanov regije. Zgradba z začetka 20. stoletja, zaščitena kot kulturna dediščina, bo po prenovi dobila nov mladinski oddelek, dostopen tudi večjim skupinam otrok.

Župan Janez Magyar poudarja, da prenova presega zgolj obnovo stavbe: “Knjižnica bo postala sodobno večkulturno središče, kjer bo mogoče v slovenščini in madžarščini dostopati do digitaliziranega gradiva, prirejati literarne večere in izobraževalne dogodke. To je naložba v kulturno identiteto obeh skupnosti.” Prenova vključuje tudi digitalizacijo gradiva in razširitev zbirke v madžarskem jeziku. Tako bo knjižnica še naprej prostor, kjer se ohranjata in razvijata slovenska in madžarska beseda.

Ko oživi preteklost – Filov mlin na Gornjem Seniku

Eden najbolj čustvenih projektov je obnova Filovega mlina na Gornjem Seniku, zgrajenega davnega leta 1879. Kot je povedal predsednik Državne slovenske samouprave Karel Holec, projekt ni usmerjen le v prenovu zgradbe, ampak v ožvitev tehnične dediščine in ustvarjanje novega kulturnega prostora: “Mlin ni le spomenik preteklosti, ampak živi prostor, kjer se

bodo srečevali umetnost, turizem in skupnost. Tu se bo dediščina prepletla s sodobnostjo.”

Po končani obnovi naj bi mlin postal večnamensko kulturno in turistično središče Porabja – z muzejem, galerijo, kavarnico ob vodi, umetniškimi delavnicami in prostorom za duhovno

ba Bence Sárossy je na forumu poudaril, da skupni sklad že prinaša rezultate: “Pomembno je, da sta vladi jasno izrazili podporo nadaljevanju programa. Tako bomo lahko že letos začeli zbirati nove projektne predloge, ki bodo sooblikovali prihodnost tega območja.” Minister za kohezijo Alek-

Na forumu sta bili obravnavani temi: Slovensko-madžarski skupni sklad in oblikovanje blagovne znamke, ki temelji na lokalnih vrednotah čezmejne regije.

zanjo živijo v Pomurju in Porabju, kjer jih povezuje želja po razvoju, sodelovanju in ohranjanju skupne identitete.

Prav o tem so razpravljali tudi udeleženci letošnjega 6. monoštrskega foruma, na katerem sta vladi Slovenije in Madžarske potrdili tudi dodatne štiri milijone evrov za razvoj obmejnega območja. Vsaka država bo tako prispevala še po dva milijona evrov, tako da bo za skupne projekte skupno na voljo šest milijonov evrov.

Pomembno je, da ljudje čutijo rezultate sodelovanja

Na forumu, ki je postal tradicionalno srečanje predstavnikov obeh držav, lokalnih skupnosti in manjšin, je državna sekretarka na uradu vlade za Slovence v zamejstvu Vesna Humar poudarila, kako pomembno je trajno sodelovanje: “To, da forum poteka že več let zapovr-

Humarjeva je napovedala tudi nov razpis za zbiranje projektov, ki naj bi bil objavljen novembra. Trenutno pa že izvajajo štiri strateške projekte, s katerimi čezmejni sklad prinaša oprijemljive spremembe tako na madžarski kot slovenski strani.

Turistični utrip ob Rabi

Prvi od štirih projektov se izvaja prav v Monoštru, kjer bodo postavili šest mobilnih hišic ob reki Rabi, le nekaj metrov od zdravilišča in pristanišča. Kot je povedal župan Monoštra Gábor Huszár, gre za pomembno naložbo v turistični razvoj: “Monošter ima edinstvene naravne in geografske značilnosti – leži na stičišču treh držav. S postavitvijo hišic bomo obiskovalcem ponudili možnost oddiha v neposrednem stiku z naravo in hkrati okrepili lokalno ponudbo.”

Projekt je zasnovan kot trajnostna turistična reši-

Forum je tradicionalno srečanje predstavnikov obeh držav.

sprostitiv.

Projekt bo tako Porabju dal novo identiteto in privabil obiskovalce iz širše regije.

Mladinski dom Hodoš kot prostor povezovanja in učenja

Na Hodošu prenavljajo in nadgrajujejo Mladinski dom, ki že več let povezuje mlade iz obeh držav. S prenovno igrišča, lesenega nadstreška in postavitvijo dodatne mobilne hiške bodo boljše možnosti za športne, kulturne in izobraževalne dejavnosti. Projekt je financiran iz skupnega sklada Slovenije in Madžarske, cilj pa je jasen – ustvariti modern, prijeten in večnamenski prostor za vse generacije, kjer se lahko srečujejo, učijo in skupaj ustvarjajo.

Čezmejno sodelovanje – ključ do razvoja regije

Direktor združenja Mura-

sander Jevšek pa je spomnil, da je bilo v prejšnjih obdobjih programa Interreg izvedenih 67 projektov v vrednosti skoraj 43 milijonov evrov, kar dokazuje, da je sodelovanje obmejnih regij dolgoročno in uspešno.

Skupna prihodnost ob Rabi

Monoštrski forum je tako tudi letos dokazal, da meja ne deli, temveč povezuje. V projektih, ki so jih predstavili, se prepletajo zgodovina, kultura, turizem in skupna želja po razvoju. Pomurje in Porabje pa s skupnim skladom dobivata nov zagon in s tem možnost, da ljudje na obeh straneh meje živijo v prostoru, kjer je sodelovanje nekaj primarnega, pristnega in živega.

Vida Toš

Gesen našoga žitka je tö leko lejpa

Tak mislimo penzionisti, steri smo se 5. oktobra srečali v Slovenski vesi v Naši hiši, kak so po navdom dali mé-nje obnovlenomi kulturnomi daumi v tej vesi.

Nej dugo pred tejm datu-

telji, s svojimi padaši. Zatok smo bili veseli, ka so vzeli naše pozvanje in so prišli k nam naši padaši iz društev upokojencev Murska Sobota, Puconci in Šalovci. Ranč tak smo se počutili počaš-

Zbrane domanje penzioniste, bilau nji je kauli 70, pa goste je s svojo pesmijo Pevec najprva pozdravo Komorni pevski zbor ZSM iz Monoštra pod taktirko Tomaža Kuharja. Potejm je rejč dobila predsednica našoga društva Marijana Fodor, stera je gučala o tom, ka je naloga društva med drugim gordržati slovensko erbo pa slovensko rejč v Porabji. Pohvalila je člane društva, ka so aktivni, če trbej, ojdijo na programe, če trbej, sami tö organizirajo prireditve in delavnice. Kak je povedala, kak dugo de se slovenska pesem čüla v Porabji, tak dugo de živela slovenska rejč tö.

Komorni zbor je spopejvo ešče tri pesmi, med njimi dvej naši domanji v priredbi Radovana Gobca. Pesmima Jaz bom edne citre küpo pa Mravla je v mlin pelala so se penzionisti veselili, sploj pa tisti, steri so je poznali.

Mörski godci iz Tišine so svoje spejvanje sprvajali s škerjauv, s stero smo inda svejta delali, kak ribaš, grable ali ranč ejber, s sterim so iz bečke vino vlačili. Tej »inštrumenti« so lepau dopunili glas harmonike pa spejvanje pevk, stero so tö spejvale ništerne naute (Rasi, rasi rožmarin, Mejsec svejti), ka smo je mi tö znali.

Ejkstra kvaliteto je v program prinesla skupina Ljudski pevci Trta iz Zavrča, steri so bili zdaj prvič med nami, spejvajo pa že več kak dvajsti lejt. Inštrumenti (harmonika, kitara pa bas) pa lejpo večglasno spejvanje se je trno vidlo publiku, zatok se njej nej vnaučalo večkrat ploskati. Ranč tak kak domanji skupini Porabskomi trioni tö nej, pevca Marijana Fodor in Fecojja Sütöja je

zdaj na harmoniki sprvajo Blaž Velner.

Po obödi je eške malo špilo združeni ansambel, muzikanti iz Zavrča pa ansambel Što ma čas, etak so pa nister-

je gospaud Režonja ejkstra zahvalo.

V düši krepši smo se vrnili v kulturni daum, gde nas je že čakala gledališka skupina iz Rogašovec s svojim skečom,

Navzoče je pozdravila predsednica Društva porabski slovenski penzionistov Marijana Fodor.

mom, 1. oktobra, so vsepo-vsedik po svejti svetili den starejši lidi, tisti lidi, steri smo staupili v djesen svojoga žitka. Dapa mi že vejmo, ka je djesen tö leko lejpa, vej je pa puna lejpi barv, lejpi farb,

čeni, ka smo na programi Društva porabski slovenski penzionistov leko pozdravili generalno konzulko R Slovenije v Monoštri gospo Dubravko Šekoranja, slovensko zagovornico v vogr-

Člana društva Feri pa Hugi Meggyes sta prejšnji den svetila 50. obletnico poroke (zlato gostüvanje), zatok so njija v imeni društva tö pozdravili.

puna dobri žmajov pa zrejluga sadja. Zatok pa nej trbej, ka bi djesen našoga življenja žalostna bila.

Ranč zatok smo se na prvo oktobrsko nedelo srečali, ka bi se malo pogučavali in poveselili. Tak pravijo, ka je veseldje dupliško veseldje, če ga leko talaš s svojimi prija-

skom parlamenti gospo Erik Köleš Kiss, predsednico Slovenske zveze gospo Andrejo Kovács, predsednika Državne slovenske samouprave gospoda Karla Holeca pa predsednika Pomurske pokrajinske zveze društev upokojencev gospoda Milana Ostrca.

Trno lepau je spejvala pa igrala skupina Trta, steri so prišli iz Zavrča.

ne srbele pete pa so se malo zavrteli. Po obödi, steroga je pripravila restavracija Lipa, smo se malo ešče pogučavali tö, potistim smo šli k slovenski meši v domanjo kapejli-

da bi se fanj nasmejali. Pa eške güžina, kiflinge s šunko, na stero si človek želej spiti kakšno pivo ali špricer. Pomali se je dvorana praznila, če rejsan smo penzionisti

Na srečanje je prišlo kauli 70 članov porabskoga društva, z gosti vred nas je bilau kauli 100.

co, stero je slüžo gospaud škofijski vikar za nardnosti Franc Režonja. V svojoj pridi-gi nas je spomno na tau, ka smo v oktobri, tau je mejsec svetoga raužnoga vejncja, pri vsakšom tali je najšo navuk, steri leko pobaukša naš žitek tö. Zatok pa ne smejmo pozabiti moliti, če že nej cejli raužni vejnc, bar kakšno desetko. Pri meši je pesmare vodila Marija Trifusz, steri se

žilavi pa dosta zdržimo, dapa prauti šeste vöre si je zatok vsakši želo domau priti. Pá smo preživeli en lejpi den vküper penzionisti s te pa druge strani granice. Če nas je dopodneva ešče sprvajo dež, se je zadvečerek pokazalo sonce, stero, gda je vidlo vesele obraze več nej rosno mladi lidi, se je nej vüpalo tadale skrivati.

Marijana Sukič

VSIKDAR SE MORAŠ NIKA NAUVO VČITI

V Slovenskom daumi na recepciji v Varaši vsikdar prijazne, simpatične receptorke leko srečamo, med njimi porabsko Slovenko Ico Monek po dekliskom menji Ropoš, stera trno rada pa lepau gonči svojo materno rejč. Ica se je gora ranila v velkoj držini v lejpoj dolini Sobota na Gorejnjom Seniki. Gnesden z možaum pa mlajši živejo v svojom rami na Dolejnjom Seniki. Kak je dola djala slōžbo popodne-

va, me je brigalo, kak se pozna (počuti) baugše, zdaj ali gda je začnila? »Začniti je tō dobro, depa zato baugše gé énjati, sploy pa če maš dosta dela pa žmeten dēn, ka so dnevi nej gnaki. Zmejs mamoveč dela. Geste, ka ne vejš, gdē ti glava stogi, en telefon doj ne deješ, drugi že pá cinga. Človik aj ne pozabi nika nej dojspisati pa tadale povedati, tak, ka té zatok bole žmetno gé. Zmejs je pa fajn, ka leko si nut vtalaš delo pa cejli den normalno leko delaš. Goste smo gnes nej meli, depa dosta ponudb so prosili pa dosta telefonov sam mejla.«

- *Zvōjn toga štja kašo delo mate?*

»Pošilamo ponudbe pa potrdila, račune vōpostaviti pa taše. Če gostje pridejo, vse podatke trbej administrirati pa od vse

ji trbej informirati, dosta vse kaj nūcajo pa kama leko dejo, ka leko poglednejo, tau tō trbej znati.«

- *Gda pa kak si se odlaučila, ka se vzemeš za tau delo?*

Ica Monek med delom na recepciji Slovenskoga dauma v Varaši

»Zdaj že tri pa pau leta sam tū gé. Ge sem prva delala v pisarnaj, depa pred tejm sam v šauli pucala. Meni je tau delo težko bilau, ka sem dugo že nej delala na računalniki pa nej nika takšega. Prva sem zatok bola bila v tom nutri, ka dosta vse kaj takše sem delala, depa zdaj s toga sem že vōprišla pa sem nej mejla vūpanja, ka de tau šlau meni. Zatok sem pitala mojo čer, ka aj delam.«

- *Kak si se leko vcuj vzela, najbola k deli na kompjuteri?*

»Ge sam delala na računalniki na gornjeseniški šauli kak tajnica. Samo če človik ne nūca, te ta pozabi. Zatok mi nej bilau leko, depa moje sodelavke so mi vse fejs pomagale, so bile pridne, vse so mlade, ena pa zdaj že ne dela, ona je bila fejs

prijazna. Tak, ka ge sam gé rada pa se njim lepau zahvalim, ka so mi tak dosta pomagale. Pa ge sem té prišla sé delat, gda nej bilau tak dosta gostov pa sem se mejla čas navčiti. Ge mislim, ka gnesden je v vsakšom deli tak gé, ka vsikdar se moraš nika nauvo včiti. Če pa kaj ne vejmo, prosimo pomauč.«

- *Kak leko vōponōjcaš svojo materno rejč pa kak stodjējš z drūdijimi djeziki?*

»Mamo goste pa dosta prireditev, gda slovenski gezik trbej nūci. Ge sam prelej delala v Avstriji vkūper s Slovenci, tam sem se dostakaj navčila, ka je bilau meni vse za asek. Ge mislim, ka žmetno že taše dobiti, ka slovenski gučijo, ka vsakši je tak gé, ka tam si išče slūžbo, gé več plače ma pa ležej si vse napravi. Nemški sam se pa nika nej navčila, depa od tistogamau sem se že dosta, ka se včim zatok vsikdar, ka fajn gé, če človik zna, ka želijo gosti. Angleško se več nemo včila, ka sem za tau že nej tak mlada. Depa nika malo moram znati, vsikdar poglednem naprej, ka mislim, ka bi nūcala. Če pa bola kaj gé žmetno, te pa zato vsikdar nekakoga najdemo, što nam pomagā.«

- *Ka se ti vidi najbola pri taum deli?*

»Fajn gé nauve lidi spoznati, gestejo, šteri so prijazni, šteri radi gučijo od svojga življenja pa tau namé fejs briga. Pa gestejo takši gostje tō, s šterimi je fejs žmetno, ka žmetno se pogučiš ali takše kaj ščejo, ka ne moreš njim

napraviti, tisto je té nej leko gé. Gestejo, šteri so hvaležni, pa takši tō, šterim nika nej dobro. Človik se mora potruditi, aj ne povej nika takše, ka bi bilau lagvo za goste. Meni tau tak žmetno spadne, če drugoma kaj lagvo moram povedati. Fejs si zmislím, ka vōpovejm. Nej sem tak gé, ka prvim gučim pa té brodim.«

Čestitamo starišama k tau lejpoj držini Monek (z levi kraj prvi red) oče Laci, mati Ica, sin Norbert, (drugi red) Roland, Lacko pa Nōra.

- *Kak si si leko dobējla slūžbo v mladi lejtaj?*

»Ge sam bila dosta doma z mlajšami, ka štiri mlajše mam. Tri sam mejla en za drugim, za njimi je bilau žmetno dobiti slūžbo. Gda sam pravla, ka mam mlajše, te več nikan nej trbelo delat titi. Zmejs sam zvekšoma administracijsko delo dobejla, depa delala sam fizično tō v Avstriji pa v srednjoj šauli v Varaši. Mlajši so zmejs gorzrasli. Ge sam v tau časi najoprvm vozit odla, ka sem nej mejla vozniško, potistom pa v gimnazijo, ka sam naredla maturo.«

-Tau sta si mislila, ka te tašo lejpo velko držino mela?

»Ranč ne vejmo, tau je bola tak prišlo. Trgé mlajši so prišli en za drugim, štrti je tak malo doj zaostano. Ja, pa gnauksvejta sam mislila, ka fajn gé velka držina, gnes mislim, ka bi se več nej tak odlaučila, ka je fejs težko, ne vejmo, če samo meni. Pa zdaj, gda človik starejši, itak nej leko gé, ka mlajši vsikdar mlajši ostanejo pa vsikdar maš delo pa skrb z njimi. Fajn je gé pa lejpo je tō gé. Dekla je najstarejša, ona v Slovenskoj vesi žive. Vsi trgé podje so doma z nama. Na pomauč so pa gé fejs, vse delajo, ka pride. Dobro, žensko delo zatok bola vōokrauzijo, če

leko, depa če kaj gé, mi vse pomagajo. Mali mi kaj zmejs pomaga kūjati pa peči tō. Pucati zatok tak fejs neškejo, depa svoje sobe sami morajo, drugo pa vse kaj naredijo, ka povejm. Fajn je, ka vsikdar nekak geste doma, v zimi pa eške bole, ka vsikdar geste sto nut zakūri, nej trbej v mrzli ram domau pridti. Rejsan smo tak gé, ka trnok nam nej trbej na klūč zapirati dvere, ka nekak vsikdar geste doma.«

Klara Fodor

Slike: Lilla Bugar in družinski arhiv

OD SLOVENIJE ...

V slovenskih zaporih lani za petino več zaprtih oseb

V letu 2024 je bilo v slovenskih zaporih povprečno zaprtih 1820 oseb, kar je 20,5 odstotka več kot leto prej. Porast je predvsem posledica povečanja števila priprtih zaradi nezakonitih prehodov meje, kaže letno poročilo Uprave za izvrševanje kazenskih sankcij. Trenutno je v zaporih 1504 oseb, približno polovica jih je tujcev. Zasedenost znaša 111,7 odstotka oziroma 88 zaprtih na 100.000 prebivalcev, kar je pod evropskim povprečjem. Kljub temu prostorska stiska ostaja ena največjih težav. Uprava po poskuša reševati z obnovami prostorov in prerazporejanjem zaprtih, pomembno razbremenitev pa naj bi prinesla novogradnja ljubljanskega zapora v Dobrunjah, ki se končuje. Pomanjkanje kadra ostaja resna težava. Ob koncu leta 2024 je bilo zaposlenih 876 javnih uslužbencev, a kljub novim zaposlitvam primanjkuje predvsem pravosodnih policistov. Pomagala naj bi sprememba zakona, ki omogoča vključevanje upokojenih in nekdanjih pravosodnih policistov.

Milijon evrov za razvoj slovenskega vesoljskega sektorja

Evropska vesoljska agencija (ESA) je objavila šesti razpis za slovenska podjetja ter raziskovalne in akademske ustanove. Za krepitev slovenskega vesoljskega sektorja je na voljo milijon evrov. Cilj razpisa je spodbuditi sodelovanje podjetij in organizacij pri razvoju vesoljskih tehnologij ter priložnost ponuditi tudi tistim, ki na tem področju še niso aktivni. Slovenska podjetja se lahko povežejo s partnerji iz drugih držav članic ESA, vendar tuji del projekta ne sme presegati 20 odstotkov skupne vrednosti. Podprti bodo projekti s področij raziskav, razvoja vesoljskih in zemeljskih tehnologij, znanosti, izobraževanja ter usposabljanja, povezanega z vesoljem.

Razpis v vrednosti nekaj več kot milijon evrov je odprt do 4. novembra, prijave pa so možne prek portala ESAStar.

4. oktobra 2025 so se učenci porabskih dvojezičnih šol v Slovenskem domu v Monoštru srečali s slovenskimi književniki, ki so gostovali na letošnjem jubilejnim 30. festivalu Oko besede. Pet književnic in književnikov je učenec bralo iz svojih del, učenci pa so pripravili bogat kulturni program.

Oko besede je literarni festival, ki povezuje ustvarjalce slovenske mladinske književnosti, literarne strokovnjake, založnike in posrednike otroške in mladinske književnosti. Je najpomembnejši festival tovrstne književnosti v Sloveniji. Festival je leta 1995 prvič pripravila založba Franc-Franc, pozneje pa je organizacijo festivala prevzelo društvo Argo. Na festivalu podeljujejo večernico, znano in ugledno nagrado za najboljšo literarno delo za mlade v preteklem letu. Letos jo je prejel eden najvidnejših slovenskih sodobnih književnikov Andrej Skubic za mladinski roman Lahko bi umrl na tem kavču z mano. Oko besede je letos potekalo v Murski Soboti in Porabju od 2. do 4. oktobra.

Zadnji dan festivala je več kot trideset udeležencev festivala obiskalo Porabje in se v Slovenskem domu v Monoštru ob 10. uri srečalo z učenci od 5. do 8. razreda dvojezičnih osnovnih šol (DOŠ) Števanovci in Jožefa Košiča z Gornjega Senika. Književniki Aksinja Kermauner, Vesna Radovanovič, Barbara Gregorič Gorenc, Sebastijan Pregelj in Ivan Mitrevski so v konferenčni dvorani Slovenskega doma učenec brali iz svojih del, ti pa so za goste iz Slovenije pripravili

bogat kulturni program.

Učenci so se na srečanje pripravljali že v šoli, brali so izbrana dela peterice nastopa-

gledu vrane na pravljico Žiga špaget je za punce magnet Aksinje Kermauner. 5. razred s seniške šole je pripravil pevski nastop, s katerim so na

noštrske gimnazije, ki se učijo slovenščino.

Odzivi na program so bili zelo dobri, tako je ena od udeleženk (B. Hanuš) na družbenih omrežjih zapisala, da pisatelji redko doživijo tako dobro pripravljenost učencev na obisk in da je bil program odličen. Drugi udeleženec (S. Pregelj) je o programu zapisal, da je bil izviren, pesnica Barbara Gregorič Gorenc pa je bila tako navdušena nad filmom Če bi kljunček imela ..., posnetim po motivih njene pesmi, da ga je označila za pravi biserček, umetnino, mlada igralka pa da je z izrazom in glasom pesmico prestavila v obliko z novo dimenzijo. Poleg učencev so pri pripravi programa mentorsko sodelovali učitelji z obeh šol in asistenta iz Slovenije.

Učenci obeh šol so po enournem srečanju s književniki odšli domov, še pred priredit-

Jubilejni 30. festival Oko besede je potekal v Slovenskem domu v Monoštru.

jočih avtorjev, ustvarjali risbe po motivih obravnavanih del, pripravili pa so tudi več krajših filmov. Na DOŠ Števanovci so tako posneli lirični film Če bi kljunček imela ... po motivih istoimenske pesmi Barbare Gregorič Gorenc, pripravili so

prireditvi napovedali nastop pisatelja in ilustratorja Ivana Dimitrevskega. Književnice in književniki so nastopili s slikovito interpretacijo svojih del, Ivan Dimitrevski pa se je odločil, da bo raje narisal nekaj svojih pravljčnih likov,

Edgár Németh: Pogum

Ava Luca Cova-Wichmann: Skok

tudi videonapovednik Petelinček, s katerim so napovedali nastop Vesne Radovanovič. Na DOŠ Jožefa Košiča so posneli igrani film po motivih kratke zgodbe Sebastijana Preglja Strah in šaljivi filmček o po-

tudi žabona Jona iz njegove pravljice Kdo se boji žabona Jona?, ki so jo učenci obravnavali pri pouku. V predverju konferenčne dvorane je bila razstava risb učencev obeh dvojezičnih šol in dijakov mo-

vijo v Slovenskem kulturnem domu pa so obiskali muzej Avgusta Pavla v Monoštru. Književniki so nadaljevali program svojega enodnevnega obiska v Porabju in se potem vrnil v Mursko Sobotu.

Strah je film, posnet na Dvojezični osnovni šoli Jožefa Košiča po motivih istoimenske kratke zgodbe slovenskega književnika Sebastijana Preglja.

Strah je film, posnet na Dvojezični osnovni šoli Jožefa Košiča po motivih istoimenske kratke zgodbe slovenskega književnika Sebastijana Preglja.

Žiga špaget je za punce magnet je šaljiv video, posnet na Dvojezični osnovni šoli Jožefa Košiča po motivih istoimenske pravljice slovenske književnice Aksinje Kermauner, kakor jih razume vrana.

e v Porabju

AKSINJA KERMAUNER

Aksinja Kermauner je pisateljica in univerzitetna profesorica. Je strokovnjakinja za metode dela s slepimi in slabovidnimi. Bila je tudi predsednica Društva slovenskih pisateljev. Piše predvsem za mlade, a tudi za odrasle bralce. Napisala je več kot 40 leposlovnih del. Je prejemnica številnih slovenskih in mednarodnih nagrad z različnih področij. Njena dela so uvrščena v mednarodne izbore najboljših mladinskih knjig. Med drugim je avtorica prve slovenske tipanke, njene pravljice so napisane tudi v braillovi pisavi in znakovnem jeziku, prejela pa je nagrado Društva slovenskih pisateljev desetnica za slikanico Žiga špaget je za punce magnet. To je tudi besedilo, s katerim so se podrobneje ukvarjali učenci obeh porabskih dvojezičnih osnovnih šol.

SEBASTIJAN PREGELJ

Sebastijan Pregelj je slovenski pisatelj za starejše in mlajše bralce. Zaslovel je že s svojimi romani, saj se je z njimi kar petkrat potegoval za nagrado kresnik (nagrada za najboljši slovenski roman leta), za roman V Elvisovi sobi pa je leta 2020 prejel Cankarjevo nagrado, to je nagrada za najboljšo slovensko literarno delo po izboru kritikov za posamezno leto nasploh. Za mlade bralce je napisal Zgodbe s konca kamene dobe, za eno od teh zgodb je prejel nagrado večernica, ki jo podeljujejo na festivalu Oko besede. Večkrat je bil nominiran za različne nagrade, njegova dela so prevedena v različne jezike, največ v nemščino. Učenci so se podrobneje ukvarjali z njegovimi zgodbami o Medu in Puj-su (Pogum, Strah, Varnost).

BARBARA GREGORIČ GORENC

Barbara Gregorič Gorenc je mladinska pesnica, piše pa tudi prozo. Diplomirala je na ljubljanski Biotehniški fakulteti iz živilske tehnologije in delala na različnih delovnih

vali njene pesmi Jokalca, Tri pike ..., Pilotka, Dromedar in Če bi kljunček imela ...

VESNA RADOVANOVIČ

Vesna Radovanovič je študirala na Pedagoški akademiji v Ljubljani, in sicer slovenski je-

Ferija Lainščka, bila je urednica pri založbi Franc-Franc. Je ena od glavnih organizatoric festivala Oko besede. Vesna Radovanovič je avtorica 17 slikanic, med drugim je prejela Čopovo nagrado, ki je najvišja državna nagrada na področju knjižničarstva. Za številne nagrade je bila tudi nominirana. Učenci so obravnavali njeno pravljico Petelinček gre v šolo.

IVAN MITREVSKE

Ivan Mitrevski se je rodil v Ljubljani. Po izobrazbi je filozof in sociolog kulture, toda že med študijem se je začel uveljavljati kot ilustrator in avtor stripov. Postal je tudi glavni urednik znane slovenske stripovske revije Stripburger. Ilustrira in piše knjige, slikanice, pravi, da mogoče še najraje riše stripe. Številne njegove knjige so v Sloveniji dobile poseben znak kakovosti, ki se imenuje zlata hruška. Nagrado za najboljšo oblikovano knjigo je dobil za knjigo 50 abstraktnih

Pevski nastop 5. razreda DOŠ Jožefa Košiča Gornji Senik

mestih v državnih službah, v neposrednem stiku z otroki pa je bila največ v času, ko je skrbela za hrano otrok v vrtcu. Izdala je 16 samostojnih pe-

zik s književnostjo-knjižničarstvo. Že od študentskih časov dela kot knjižničarka, najprej je delala v Ljubljani, pozneje pa v Murski Soboti, kjer je v

Zóra Kiss: Žabon Jon

sniških zbirk, njena pesniška zbirka TRI PIKE ... je bila nominirana za nagrado večernica, ki jo podeljujejo prav na festivalu Oko besede. Ustvarila je tudi zgodbo in besedila za otroško kantato Kje je Tina? Učenci so temeljiteje obravna-

Luca Cserényi: Požrešni Jon

Pokrajinski in študijski knjižnici zaposlena na oddelku za mlade bralce kot višja knjižničarka. Je tudi pravljčarka in veliko gostuje po šolah, tudi v Porabju. Je tudi avtorica številnih razstav, pripravlja radijske oddaje, interpretira pravljice

izumov, prejel pa je tudi priznanje za ilustracije v poučni knjigi Statistika za začetnike. Napisal je več knjig, še več pa jih je ilustriral. Učenci so obravnavali njegovo pravljico Vsi se bojijo žabona Jona.

Uredništvo

... DO MADŽARSKE

V madžarskem izobraževanju učiteljev so številke šokantno nizke

Medtem ko Orbánova vlada meni, da je zagotovljeno število pedagogov, je leta 2024 samo nekaj več kot 1300 ljudi končalo petletni pedagoški študij. Leta 2019 je bilo v okviru splošnega in dodatnega vpisa skupaj vpisanih 2042 oseb v enovit študij za učitelje, po podatkih Centralnega statističnega urada (CSU) je pet let pozneje, leta 2024, pridobilo diplomu le 65 odstotkov omenjenega števila. Čeprav je vlada po objavi letošnjih rezultatov sprejemnih izpitov na univerze ves čas sporočala, da je izobraževanje učiteljev postalo bolj priljubljeno kot kadar kdaj prej in da bo zagotovljena kadrovska oskrba šol, pri enotnem programu izobraževanja učiteljev ni bilo velikih sprememb; po letošnjem splošnem in dodatnem sprejemnem postopku je bilo sprejetih skupaj le 2434 oseb. Po podatkih CSU je bilo v prvem četrtletju 2025 v šolstvu 6799 prostih delovnih mest, do drugega četrtletja pa se je število povečalo na 7783. Po mnenju učiteljskih sindikatov pa je dejansko pomanjkanje učiteljev lahko več kot dvakrat večje. Do enakega sklepa je lani prišla tudi študija Madžarske nacionalne banke, ki je pomanjkanje učiteljev ocenila na vsaj 16.000 oseb.

V težkem položaju tudi civilne organizacije

Zaradi uredbe EU z naslovom Uredba o preglednosti in ciljanju političnih oglasov je Google (YouTube) že lani napovedal, da se bo popolnoma umaknil iz političnega oglaševanja (kar je tudi storil 22. septembra letos), kasneje pa se mu je pridružil še drugi tehnološki gigant, Meta (Facebook, Instagram), ki je prav tako začel ukinjati oglase. Odločitev je bila v ospredju predvsem zaradi političnih oglasov, vendar ne vpliva samo na stranke in politične akterje, temveč tudi na civilni sektor. »Vse civilne organizacije so v težavah, po naših trenutnih podatkih bo sprememba pri odstranitvi oglasov s Facebooka vplivala na vsakogar,« je izjavil Áron Kubatovics, vodja komunikacije pri Energiaklubu.

Video Petelinček je napovednik, posnet na Dvojezični osnovni šoli Števanovci za nastop slovenske književnice Vesne Radovanovič.

Če bi kljunček imela ... je film, posnet na Dvojezični osnovni šoli Števanovci po motivih istoimenske pesmi slovenske književnice Barbare Gregorič Gorenc.

VEJ PA ZDAJ SEM MLADI BIJO

Prejšnji keden sem v Slovenski vesi na edni prireditvi gospoda Karčija Gerenčera zagledno pa včasini mi je tau na misli prišlo, z njimi sem se še nikdar nej pogučavo za novine. Dosta vse sem nej vedo od njij, samo telko, ka njigvi oča so »fotograf« bili, taši veški fotograf, steri so šli pa so dolaposlikali, če se je kaj dogajalo. Depa ranč mi nej trbej več vedeti, sem mislo, gda mo se pogučavali, te mo leko spitavo. Tak je bilau, te keden sem že pri njij odo pa dosta vse fela sem zvedo od njij.

- Gospaud, te ram, gde zdaj živeta, tau je vaš rojstni ram?

»Moj starejši ram je tam spodkar pri poštiji, tam so moji stariške živeli. Tauga sem leta 1974 zido, potistim, ka sem se oženo. Na žalost prva žena mi je leta 1985 mlado mrla. Gda sem z drugo ženov vküpprišo leta 1994, te potistim smo vönaredli podstrešne sobe.«

- Tak sem čüjo, ka vaš oča so taši veški »fotograf« bili, steri so vse dolaposlikali, ka se je v vesi dogajalo.

»Tau slikanje je za mojoga oča samo tašen hobi bijo, če so ga zvali, te je išo na poka panja, gostüvanja, borovo gostüvanje ali gda so cerkev svečali je ranč tak vse dolaposliko.«

- Kakšni mašin so meli za slikanje?

»Pet fele mašinov je emo, s sterimi je tjepe delo, te ma-

šine še gnesden mam. Vsigdar drugi mašin je nüco. Te je drugoga nüco, gda je znau tra delo tjepe pa te drugoga nüco, gda je zvüna sliko

Karči Gerenčer se rad spravlja z raužami.

kaj. Tau so vse stari mašini, depa fejest dobri mašini so, s tejmami sem še dja delo tjepe, gda je borovo gostüvanje bilau. Oča je emo enga padaša, fotografa iz Varaša, tak

Indašnja nogometna ekipa Slovenske vesi.

se je zvau, ka Tanay. Gda je kaj dolaposliko, te je k njema üšo pa tam je te naredo papirnate tjepe.«

- Steroga leta je tau bilau, gda so oča tjepe delali?

»Dja sem še vejn ranč nej na svejti bijo, gda je on že sliko pa cejlak do 1980 leta,

dočas, ka je lado, se je s tejm spravlo.«

- Mate še tiste stare tjepe, stere so oča delali?

»Mam, dosta stari tjejpov, samo je moram vtjüpar-pobrat. Gnauk tak moraš priditi, ka naprej povejš pa te je zvekšoga vtjüparpobere.«

- Kelko je vas mlajšov bilau, mate brate ali sestre?

»Müva sva z bratom samo dva bila, oča je leta 1985, mati 1996 mrla, za eno leto pa brat, tak ka zdaj se že sam.«

- Kama so oča odli delat?

»Oča je v cinglencaj delo, tau je žmetno delo bilau, najbola te, gda pet, šest ciglov je nagnauk trbelo zdigavati. Mati je v židanoj fabriki delala, tistoga ipa drugo tak nej bilau, židana, kosavna fabrika pa ciglenice.«

- Vi ste kama šli delat, gda ste vö s šaule prišli?

»Leta 1967 sem se prijodelati v židanoj fabriki, v več

potejm se v Opel üšo delat, ta, gde so avtone farbali. Gda so več nej farbali avtone, gda so tau zaprli, te sem za varnostnika (biztonsági őr) üšo. Tau sem dvanajset lejt delo pa te se v penzijo odišo, depa te sem še tadala delo. Vsevküp še petnajset lejt, tak ka po pravici, tak redno sem samo zdaj od februarja naprej penzionist. Te čas, ka sem delo, vse-

Stari fotoaparati od njegovga očeta.

vküp petdesetdvej lejta sem si vküpspravo.«

- Kelko mlajšov mate?

»Ona ma dva od prvoga moža, ranč tak sem dja tō dva emo pa eno deklo vküper mava. Vsevküp nji je pet, depa tej so že vsi völki pa mlajše majo. Dja se zadovolen s svojim življenjem, mena je dobro bilau prvin tō pa zdaj tō. Dja se petnajset lejt nogomet špilo, pozimi namizni tenis pa smučo sem tō po brgaj v Slovenski vesi, zato ka te so še bile zime.

- Zdaj je dobro malo počivati, nej?

»Ne povejm ka nej, depa zato dobro bi bilau malo nad lüstvo titi. Istina, tau leto je zame nej najbaukšo bilau, zato ka sem betežen bijo, pa te človek tak nejma volau nad lüstvo titi. Gda človek stari grata, te že ne

čüje, ne vidi, tau že nej tašo kak gda si mladi bijo.«

- Gda ste mladi bili, te je veselo bilau tū v Slovenski vesi?

»Mena se je fejest vidlo, rad sem emo lüstvo, te so vtjüpar odli, vtjüpar so držali, nej tak kak zdaj. Zdaj je vsakši doma pa se samo zapira, prvin je tak bilau, ka dvera še vnoči sem nej zapiro, pa ništje nej. Emo

sem eno sausedico, tak se je zvala, ka Micka, ona je tak skrb mejla moj ram, kak če bi varnostnica bila. Gda sem nej doma bijo, gda je vidla, ka sem zdaumi odišo, te je večkrat vöpoglednila, skrb je mejla moj ram. Prvin smo goščice, kukrco lüpal, starejši mladi, te smo radi bili vtjüpar, zdaj so pa te radi, če nej trbej vtjüpar biti. Te cejli svejt se je nikak vse na glavau postavu, dja tau povejm, ka že eno leto je tō nej dvanajset mejsecov. Tak brž čas dé, kak če bi eno leto samo pet, šest mejsecov stalo. Tak dejo dnevi, ka človek ranč ne da valati, vej pa zdaj sem bijo mladi, zdaj sem v penzijo odišo, pa zdaj pogledni, sedemdesetpet lejt star sem grato. Zdaj sem bola že doma pa se z raužami spravlam, tau me fejest veseli.«

Karči Holec

Od inda v gnešnji čas

PRIPOVEJSTI O MENJE POZNANI ŽENSKAJ

Narodila se je v malom gorinjskom varaši Radovljica, rami njene držine se je Pri Sodar prajlo. Tau je velka krčma bila. Ménje Pri Sodar bi leko kak Pri Bečkari prajli. Pri tistom, steri bečke redi. Držina

sta nebesko dosta delala, nejsta zavole čas za mlajše mejla. Depa, ranč pri dejdeki pa staroj materi se je dosta od toga navčila, kakšen človek mora biti. V vesi Stražišče skrak Kranja je do svojga dva-

pa smilenja ranč tak.

Josipino je največ pisati pa računati dejdek Anton navčo. Tak je že dosta vsega vejdl, gda je začnila k apaticam Uršulinkam v šaulo ojditi. Tau je vcejlak ovak vögleđalo, kak je do tejša mau živela. Iz Radovljice pejški v Kranj pa znauva nazaj domau, ka je leko v krčmi pomagala. Tau znamenüje, ka je vsikši den 20 kilomejtrov v eden kraj pejški ojdla pa znauva nazaj. Toga se tak spominja: Na toj pauti sam v glevaj cejli čas mlela vse tisto, ka sam se v šauli navčila. Paut me je zvün toga eška tau navčila, kak človek mora volau, velko volau meti.

Po dvej letaj nünske šaule doma dela. Nejveč papejre od krčme pa verstva vred gemle. Iz spominov je poznano, ka v tom deli je dosta baukša od mame bila. S tejm je njena mama leko več v krčmej delala, küjala tö. V tom deli 18 lejt spuni pa življenje se njoj na nauvo začne, če tomi tak povejmo. K njim v krčmau 14 lejt starejši možakar Martin Hočevär gejš je odo, zmejš je tam spau tö. Martin je že neka lejt brezi žene biu, že mlada njemi je mrla. Vse bole rad je Josipino vido, kak vögleđa ona njega tö. Nej dugo trbelo, dvoriti njoj je začno. Na gesen leta 1842 se ožene-ta.

Stariša sta Josipini za nauvo življenje z možom velke pejnaze dala. V gnešnji vřednoti bi tau 110 gezero evronov bilau. Po štiri lejtaj življenja v Radovljici se v Krško prese-lita. Tam ram küpita, ga na nauvo vönapravita. Krčma s hotelom začne delati. Dober slüž je biu, zavolo steroga sta s svojo dobrodelnostjo začnila. Martin je deloholik biu. Skrak krčme je zemlau

gorvzeu, na njoj grauzdže za vino pauvo. Delo je na nauvoj štreki, dosta na regulaciji

ke leko samo k nünam v šaulo ojdle, drugi šaul za nji eške nej bilau. Josipina je sama

dobro vejdl, ka šaula za življenje znamenüje. Leta 1855 njena privat šaula za deklina z delom začne. V domanjoi Radovljici ram za školnika je v dar dala.

Leta 1886 Martin mrgé. Svoji mlajšov sta nej mejla, Josipina iz erbijske bole s pejnazi pomaga. Špital v Krškom da zozidati, v Radovljici vodovod financejra. Fonda za štipendije srmaškim študentom organizejra,

Martin z Josipino gda sta že 5 lejt oženjeniva bila. Leko povejmo, ka človeka sta se vküper najšla, steriva sta se mogla najti. Po moderno povejdano, naus za biznis sta mela. Eške bole pa sta čütenje za lidi v sebi nosila. Dosta pejnaze sta tistim tadala, sterim je tau potrebno bilau. Kak se tomi povej, dobrodelneža sta bila.

reke Save, stare rame je popravo, ji odavo pa tak naprej pa tak tadale.

Josipina je že velko skrb za

na velke betejnim pomaga. Gnes je nej mogauče vözračunati, kelko vsega je od sebe za druge tadale. Njeno dobro

Josipina pa Martin na stara lejta v Krškom živeta po tejm, gda iz Graza nazaj domau prideta. Tam sta dvej leti hotel mejla. Dobro je šau, kak se tomi povej. Odata ga, tadale v Krškom živeta.

šaule v Krškom pa vasaj kau-lak njega mejla. Na velke ji je financejrala, ka so mlajši leko na toplom bili, si irke küpili. Dala je naprajti daum za srmačke mlajše pa za tanjana ranč tak. Kakoli je šparavna bijla, pri tejm je velko srce mejla. V tisom časi so deklíč-

delo se je vsepovsedi leko vidlo.

Je pa istina, ka vse tau je kuman neka lejt nazaj vöpišlo, se od toga več zvejdlo. Leko povejmo, ka nauvi čas je Josipino pa njenoga Martina skur tapozabo.

Miki Roš

Indašnji ram držine Mulej pa krčma Pri Sodar v Radovljici nam pripovejdeta, ka Mulejovi so bogati varašanci bili. Josipina je nazaj domau 12 lejt stara prišla. Depa brž po tejm so go stariške v šaulo dali.

Mulej je bogata bila, zvün krčme so velko vertsvo meli, velke pejnaze njim je fabrika platna slüžila. Matija pa Marija (narojena Globočnik) Mulej sta se leta 1822 oženila.

Oba sta iz bogati držin vöprišla. Tak je verstvo eške vekše gratalo. Osem mlajšov sta mela, leta 1824 je kak prva na svejt Josipina prišla. Ja, znauva nam je ménje Josipina naprej prišlo. Josipina Mulej je že v mlašeči lejtaj pokazala, kak vej brigo za druge lidi meti. Za tiste lidi, sterim je pomauč potrebna. Cejlo svoje življenje je za tau skrb mejla.

Josipina Hočevär leta 1911 mrgé. Njeno pokapanje je najvekšo vsej časov v Krškom bilau. Za svoje delo je medalje dobila, tüdi cesarovo; zlati križec s krauno. Njena erbija je po smrti tadale za vnauga dobra dela šla.

Josipina dobrodelka

Mlašeča lejta je pri stari starišaj preživela. Njena stariša

je skur po rokaj noso, depa navčo me je kak se trbej lagvi lidi varvati, navčo pošteno delati, vsigdar po istini gučati

MONOGRAFIJA O PESNIŠTVI ŠTAJERSKIJ PA PANONSKIJ KRAJIN

Nino Ditmajer Prando, štera je sodelavka ZRC SAZU (*Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti*), so že lejko spoznali v našij porabskij novinaj. Té je pravla, ka so se prvin malo spravljali slovenski znanstveniki s knjižnov erbijov slovenstva na Štajerskom pa v panonskij krajinaj, kak pri nas med Mörov pa Rabov. Nej davnik so Nina pa drügi sodelavci opravili fejest veliko delo, kda so vküp pobrali tiste stare rokopise tuj, šteri so napisani v našom slovenskom geziku v tej krajini pa so napravli opise (v šterij predstavijo rokopis, kak vözgleda, kelko strani ma pa ka vsebuvle) pa so jih »diplomatično« prepisali. Tau pa je tak šlau, ka so prepisali cejlo pesmarico na računalnik tak, kak je napisana na paperi.

Krauna toga velkoga dela je zdaj prišla na den z monografijov, štero je napisala Nina Ditmajer. Naslov je *Recepcija starejšega pesništva na Štajerskem in v Prekmurju*. Recepcija znamenüvle prejkvzeti kaj (lejko od začetka do konca). Kniga se spravlja nej samo s prekmörskimi pesmaricami, liki z več porabskimi rokopisi tuj, kà našo Porabje itak spada v isto kulturno, gezikovno skupnost kak Prekmörje v Sloveniji. Šege pa miselnost so se nej spremenile ranč zavolo politične granice nej, za toga volo vküper trbej analizejrati tejvi krajini v zgodovini pa kulturi.

Ditmajerina monografija se tala na dva dela. Slovenščina se je posebi razvijala (fejlódött) v indašnjij cajtaj, ovak se je formejro slovenski gezik v alpskij krajinaj (gé je Ljubljana) pa ovak v panonskij krajinaj, na Štajerskom pa Vogrskom. Za toga volo, kà so ojdli vogrski pa štajerski Slovenci tuj po ovakšoj pauti, eti na panonskom deli sta dvej inačici (változat) v geziku pa knjižvnosti. Na Štajerskom so bili bole odprejti prauti alpskoj krajini, zmejs kda so vogrski Slovenci menje prejkvzeli od toga, ka je prišlo z gnešnje Srednje Slovenije. Največ so prejkvzeli od Hrvatov.

Važno doznanje v knigi, ka: »*Tiskarska produkcija štajerskih in prekmurskih knjig razkriva veliko širšo literarno mrežo in izpostavlja nekatera pomembna kulturna mesta, kot sta bila Gradec in Šopron.*« Inda, kak znamo, so nej mejli za važno naše ali štajerske knjižvnosti.

Prvi del monografije predstavi staro pesništvo na Štajerskom, štero je bilau na krajaj Maribora, Celja, Ptuja, Lotmerka (Ljutomer) pa Ormoža. Tü se je dosta prvin pa brž razširila književna slovenščina, štera je prišla z alpske krajine, k tomi pa je dosti pripomogo mariborski püšpek Blajženi Anton Martin Slomšek. Zednin se je legirala (ötvözödik) književna slovenščina s štajerskim gučom (so prejkvzeli par značilnij štajerski rejči).

Nina Ditmajer Prando

Med Mörov pa Rabov so očuvali domanji književni gezik, čegli so se katoličanski pisatelji približali cuj k književnoj slovenščini, dapa so itak pisali svoje knige ali rokopise po prekmörskom (kà so držali posejbo slovnico). Slovenci med Mörov pa Rabov so bili odprejti prauti Hrvatom, zatok monografija omejni gradiščansko (burgenlandsko) pa kajkavsko hrvaško knjižvnost tuj. Pri Gradiščancaj že v prvom redi guči o školniki Andraži Horvati, šteri je biu tuj Hrvat z gnešnjoga Burgenlanda pa med 1774 pa 1789 delo na Gornjom Siniki, gé je 1780 napiso veliko pesmarico.

Omenjena je najvejša prekmörška pesmarica, štera se je dugo časa prašila v sobočkoj knjižnici (PiŠK), kà so se nika nej spravljali ž njauv. V tej pesmarici je 451 pesmi, več kak v drügij znanij rokopisaj. Gratala pa je vejndrik v 17. stoletji pa ma takše edinstvene pesmi, šterij indrik ne najdemo v drügij prek-

mörskij ali porabskij pesmaricaj, kak pesem o biblijskoj zgodbi Suzana pa dva grejšniva starca.

Tej stari rokopisi majo nej samo cerkvene pesmi, liki včasik preveč rejsna besedila. V ednoj pesmarici z 19. stoletja je nekši Adam Ritoper napiso pravno besedilo (jogi szöveg), po kakšij pravilaj pa navodilaj (szabályok és útmutatások) trbej nücati gorice, štere dobijo v arendo.

Monografija omeni več porabskij pesmaric, štere so včasik v privatni raukaj. Več pesmaric čuva doma na Verici Šanji Merkli (Štjednjerstji). Držina Talaber (Vajnini) tuj majo doma eno rokopisno pesmarico z 1858, štera nosi naslov *Cantiones Ritkaróczensis* (tau znamenüvle *Ritkarovska pesmarica*). Géjo ništerne pesmarice, o šterij nišče ne vej, ka gé so zdaj. Takša je verička pesmarica, štera je gratala 1788. Bivša lastnika toga rokopisa sta bila Jožef pa Karel Šimon, sledkar pa ga je mejla Terezija Merkli (Štjednjerska Rejza). Ditmajerino monografijo do pomalek predstavili na tzv. tiskovnoj konferenci Založbe ZRC SAZU. Té do naredili ešče drüge predstavitve v Ljubljani, Maribori pa Soboti. Ranč tak smiselno bi bilau tau veliko pa fejest važno delo predstaviti našim Porabcom, naj lejko vidijo, kak velka kulturna erbija so rokopisi. Tej pa se brž lejko zgibijo, kà štampane knige sigdar majo več falatov (tü: példány), tiste je ležej očuvati. Dapa rokopis ma največkrat sigdar samo eden falat.

Akoš Anton Dončec

RAZGIBAJMO MOŽGANE

SKANDINAVSKA KRIŽANKA

AVTOR: MATJAZ HLADNIK	GOSTJE, POVAB- LJENCI	PRONICA- NJE SKOZI MEMBRANO	REVNA MESTNA ČETRT	NATAŠA – RALLIAN	OPOZAR- JANJE NA NAPAKE	NAJVIŠJI MOŠKI GLAS	OKRASNA SREDO- ZEMSKA RASTLINA
GOSTOST		5					
MAJHEN OSEL						3	
SLED SMUČI V SNEGU							
AMERIŠKI IGRALEC CRUISE AFRIŠKI VELETOK					GLAS, ZVOK SKUPEK IZROJENIH PIGMENT- NIH CELIC		
POMOČ: HELEN MART MELANOM OSMOZA	SLA, POŽELJE	ŽENSKA, KI NOSI KRIVDO	ODHOD S POLOŽAJA	SRUPEK, NABOREK KOREJSKI AVTO	PESNIK IN PREVAJA- LEC OGEN PRIKAZ TERENA	9	
ŠPORTNA PRIREDI- TEV V PLANICI	1			7	KONEC MOLITVE ZADNJA GRŠKA ČRKA		AMERIŠKI ROCKER COOPER
SREDSTVO ZA STRJE- VANJE			8		ATLET PEGAN IVAN LOTRIČ		NAŠA PEVKA (TANJA)
RISOVA SAMICA				AMERIŠKA SMUČARKA SHIFFRIN UDARNA POPEVKA			
ŽOGA IZVEN IGRIŠČA		2		10		6	IGO GRUDEN SERGEJ PAHOR
GIB Z RAMENI					OPERA GIACOMA PUCCINIJA	4	
PREVLEKA ZA STENO, POHŠTVO					ENOTA ZA JAKOST ELEKTRIC- NEGA TOKA (A)		11

Končna rešitev:

1 2 3 4 5 2 6 7 8 9 6 10 11 9 6 3

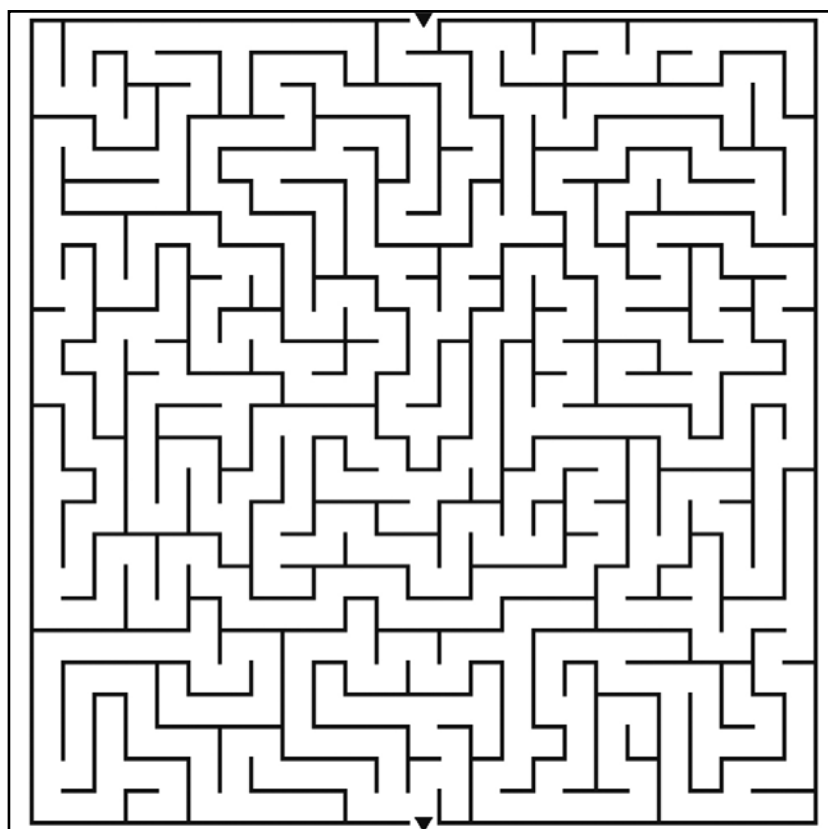
Nauvo oddajo Slovenski utrinkov si leko poglednete na televizijskem programu Duna TV v četrtek, 23. oktobra, zrankoma v 6.54. Če zamidite, bau oddaja na programu znauvič na kanali Duna World gnaki den zadvečerka v 13.26.

Magazin leko kisnej vidite na internetnom atrejsi:
<https://mediaklikk.hu/musor/slovenski-utrinki/>
 Nutzakapčite tevene, mi vas čakamo!

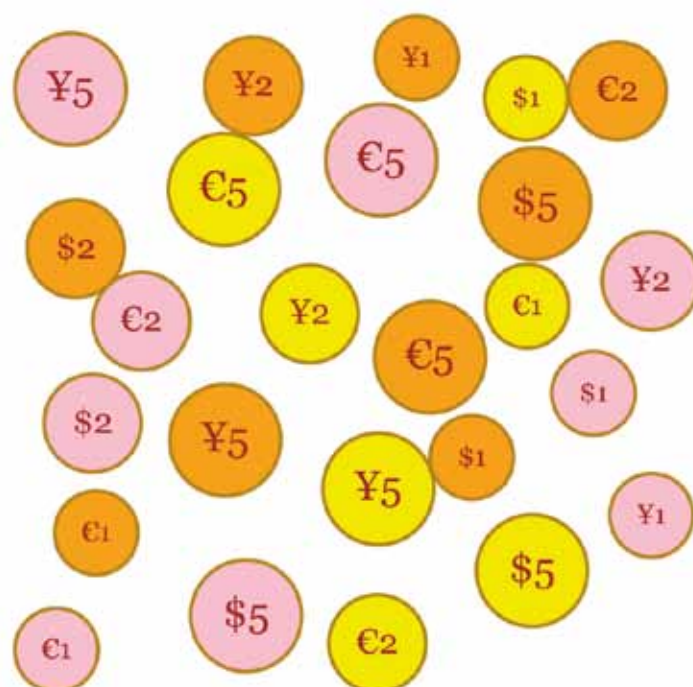
TV SPORED

Na naslednji povezavi najdete pregleden spored TV Slovenija 1 in Slovenija 2 za izbran dan:
<https://tvspored.delo.si/>

LABIRINT

MANJKAJOČI KOVANCI

Na mizi je 25 kovancev. Kovanci so v treh vrednostih (1 | 2 | 5), v treh barvah (rumena | roza | oranžna) in v treh valutah (€ | ¥ | \$). Vseh možnih kombinacij je 27. Katera dva kovanca manjkata?

Vabilo Meghívó

Zveza Slovencev na Madžarskem
vas vljudno vabi na odprtje razstave
Magde Šalamon z naslovom

A Magyarországi Szlovének Szövetsége
szeretettel meghívja Önt Magda Šalamon

Stopinje z barvami,
Színes lábnyomok

ki bo 20. oktobra 2025, ob 17. uri v
Slovenskem domu v Monoštru.

című kiállításának megnyitójára,
amelyre
2025. október 20-án, hétfőn 17. órai kezdettel
kerül sor a Szlovének Házában
Szentgotthárdon.

Vedli ste?

NAJBOLA GLOBKA REKA NA SVEJTI

Nej bi mislili, depa reka Kongo je z 220-230 mejtrami najglobša reka na svejti. Tiste reke, stere po ravnici tečejo, so največkrat plitve, zato ka te reke pomalek tečejo, vse, ka s seuv prinesejo, se spodkar na dnu nabira. Depa dosta taši rek je, stere so fejst globoke, zato ka voda njine struge (meder) vsikši den bola glob-

še vőzapere. Depa ranč tak, če med vauskimi skalami teče voda, tam se tő naletja ma zgoditi, ka je stau mejtrov ali še globša reka. Globoka je voda tam tő, gde se jez (gát) zozida. Tam vodau ume-tno zdignejo, zato, ka s tau vodauv turbine ženejo, stere elektri-ko delajo.

V bazeni Kongo so fejst velke tropske gošče, gde se sploj dosta vode nabira, depa še etak je Kongo s svojimi 4371 kilometri samo dvanajsta reka v vrsti najdugši rek. Depa glede globine je reka Kongo najbola globka reka na svejti. Najglobša točka je 245 mejtrov globoko pod vodauv, tau je že skur tak, kak če bi maurdije bilau. Ta globina dosta vse skriva pred lidami: kak ribe, tak vsefele taše rastline, stere smo še sploj nej vidli. Reka Kon-go je tak globoka, ka če ribe brž gora priplavajo do gladine, te zginejo zavolo keson betega. Zavolo mautne vode, stera fejst brž teče, raziskovalci fejst težko delo majo, leko bi povedali, ka so taši slabi pogoji, ka sploj ne morejo tam raziskovati.

K. Holec

POZDRAVLJENA, JESEN!

Sončni žarki in jutranje meglice so naravo že odeli v jesenske odtenke. Tudi z otroki iz števavnoskega vrtca smo se pogovarjali o jeseni, letnem času, ko se ljudje, živali in narava že počasi pripravljajo na mirnejše obdobje leta. Narava spreminja svojo podobo, živali si nabirajo zaloge za zimo, ljudje pa pospravljamo in shranjujemo vse pridelke, ki smo jih pridelali med letom. Otro-

razne likovne izdelke. Prav veselo razpoloženje pa je vladalo, ko smo pred otroke postavili košare, polne oljnih buč. Majhne rokice so spretno pobirale semena, iz katerih pozneje nastane zeleno zlato oz. bučno olje. Nekaterim otrokom je to tradicionalno opravilo že bilo znano, nekateri pa so se v tem prvič preizkusili. Prav vsi pa smo bili enotnega

mnenja: naslednjo jesen spet ponovimo!

Nina Orban, jezikovna
asistentka

Porabje

Tednik Slovencev na Madžarskem
Izhaja vsak četrtek

Založnik
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Nikoletta Vajda-Nagy

Naslov založnika in uredništva
H-9970 Monošter/Szentgotthárd, Gardonyijeva ul. 1
T: 0036 94/380 767
E: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk
TOPnet, d. o. o.
Kupšinci 49d, 9000 Murska Sobota, Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava,
Urad predsednika Vlade Madžarske, oddelek za
narodnosti, Zveza Slovencev na Madžarskem
ter Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v
zamejstvu in po svetu.

Letna naročnina za Madžarsko 2.600 HUF,
za Slovenijo 22 EUR, za druge države 52 EUR oz. 52 USD.

Številka bančnega računa:
HU75 11747068 20019127 00000000,
SWIFT koda: OTPVHUHB